

DIÀLEG

¿Cap a on van la llengua i la literatura a l'ensenyament secundari?

Situats en un període de canvis en la legislació relacionada amb el sistema educatiu i amb la preocupació afegida per la crisi creixent de les humanitats, un grup de professors universitaris i de secundària volem fer arribar a l'opinió pública algunes reflexions i propostes al voltant de l'ensenyament de la llengua i de la literatura a l'ESO i al batxillerat.

És descoratjador adonar-se que la formació lingüística i literària que s'imparteix en les nostres aules no és útil ni operativa, resultat com és, entre altres causes, d'una excessiva fragmentació i simplificació dels continguts, cosa que dificulta molt un tractament consistent de les matèries. I és que els canvis en la programació derivats de l'actual marc legal han comportat a la pràctica dues conseqüències greus: 1) la literatura ha perdut la categoria d'assignatura autònoma, convertida en una mena d'apèndix de les assignatures de llengua en la gran majoria d'aules del país, i, al llarg dels sis anys de secundària, només s'ofereix com a optativa de modalitat a aquells alumnes que han triat el batxillerat d'humanitats; 2) a Catalunya s'han duplicat, per raons òbvies, les hores dedicades a l'ensenyament de la llengua des de primer d'ESO fins a segon de batxillerat, amb la consegüent reiteració de continguts; aquest fet provoca en l'alumnat la sensació de no avançar en coneixements, malgrat els esforços dels professors, que se senten impotents davant d'una situació que els sobrepasa.

No és estrany, doncs, que la universitat detecti amb preocupació creixent el fet que els estudiants hi arribin amb déficits importants pel que fa als usos lingüístics i amb un bagatge pràcticament nul de coneixements literaris. Davant d'aquest ensenyament disminuït i poc estimulador, derivat sobretot de l'aplicació del pla d'estudis de la LOGSE, és fàcil que els alumnes acabin la secundària sense saber ni llegir ni escriure; és a dir, amb serioses dificultats d'expressió i de comprensió lectora.

En aquest context de necessària re-

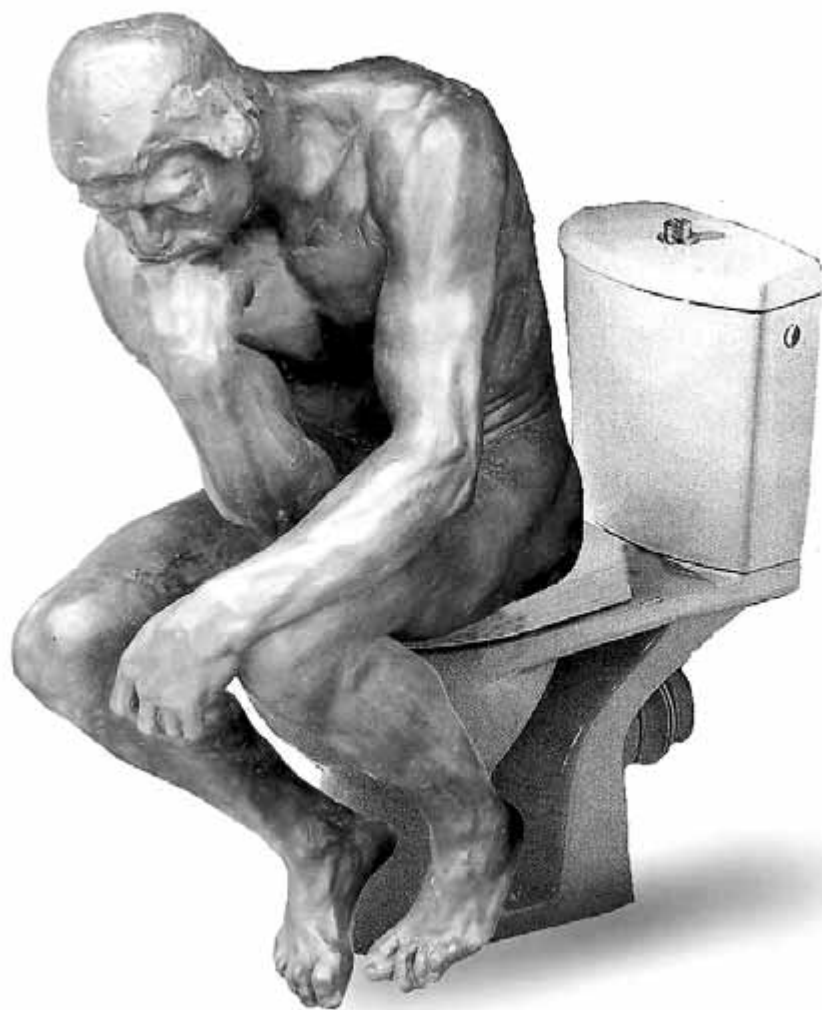
J. AULET / A. CARBONELL / J. CASTELLANOS / M. GUSTÀ
J. MACIÀ / T. MUÑOZ

flexió al voltant de què ensenyem i de com ho ensenyem, es fa imprescindible presentar propostes que puguin contribuir a redreçar una situació que pensem que ha tocat fons. Caldria, doncs, que hi hagués un replantejament seriós dels estudis de llengua i literatura a l'ESO i al batxillerat (sense oblidar l'alumnat que segueix programacions especials).

La literatura –i els textos en general– són eines fonamentals per al coneixement i el domini de la llengua, ja

xen, de tal manera que es puguin establir cursos centrats en cadascuna de les matèries. Aquesta delimitació contribuiria a una major claredat i eficàcia didàctiques.

L'ensenyament de la llengua i de la literatura hauria de concretar-se en uns programes que afavorissin, d'una banda, la comprensió i l'expressió (oral i escrita) eficaç i correcta i, de l'altra, una competència lectora afinada progressivament al llarg dels diferents cursos. Pel que fa a la llengua, caldria

ments i obres, i deixar en un segon terme la contextualització externa i la valoració retòrica, aspectes que han d'anar adquirint més relleu al batxillerat. Pel que fa a aquesta darrera etapa, és imprescindible una revisió seriosa de les lectures obligatòries. En un clima social on tants factors dificulten la lectura, és inadmissible que no es proposin oficialment lectures significatives i adequades que puguin desvetllar l'interès de l'alumnat, com també ho és que no es tingui en compte que l'estudiant ha de conèixer els clàssics (qüestió especialment mal resolta en les lectures proposades per a la literatura catalana). Per això mateix també seria bo recuperar la utilitat de les antologies de textos, les quals, ben documentades, podrien ser instruments essencials per a la introducció al coneixement de la literatura.

La literatura és essencial en la formació de l'estudiant perquè li permet d'escapar de l'obvietat i adquirir capacitat crítica en entrar en contacte amb les realitats complexes que s'expressen a través de la llengua formalitzada, és a dir, a través dels codis bàsics que formen part de la seva vida quotidiana. Certament la lectura és una font de plaer, però és també, per damunt de tot, una descoberta activa –que sovint demana esforç– del món que ens envolta. És simptomàtic que la desaparició de l'ensenyament de la literatura hagi coincidit, d'una banda, amb l'èxit del llibre porqueria, del llibre fàcil o estrictament comercial, i, de l'altra, amb la crisi de l'edició dels bons llibres, des dels clàssics –que haurien de ser de lectura habitual– fins a l'edició escolar o la d'assaig. L'autèntica eficàcia de qualsevol campanya de creació de lectors consisteix a recuperar l'ensenyament de la literatura, l'espai tangible i eficaç de formació de lectors competents, un dret que encara avui ens cal reivindicar.

• JAUME AULET, PROFESSOR DE LA UNIVERSITAT AUTÒNOMA DE BARCELONA. ANTON CARBONELL, PROFESSOR DE L'IES CASTELLAR DEL VALLÈS.

JORDI CASTELLANOS, PROFESSOR DE LA UNIVERSITAT AUTÒNOMA DE BARCELONA. MARINA GUSTÀ, PROFESSORA DE LA UNIVERSITAT DE BARCELONA. JAUME MACIÀ, PROFESSOR DE L'IES FERRAN CASABLANCAS DE SABADELL I DE LA UNIVERSITAT AUTÒNOMA DE BARCELONA. TERESA MUÑOZ, PROFESSORA DE L'IES RAFAEL CASANOVA DE SANT BOI DE LLOBREGAT

que constitueixen un bon punt de partida per a aprendre a escriure, a llegir, a parlar i a comprendre l'entorn. Per tant, tot i admetre que la llengua i la literatura constitueixen parts indissociables d'una mateixa matèria, considerem que és urgent redistribuir els continguts que s'imparteixen

apostar per un estudi més global de la matèria, evitar disquisicions teòriques excessives i fugir d'un plantejament mecànic en la realització de llistes inacabables d'exercicis.

L'ensenyament de la literatura a l'ESO s'hauria de centrar més en la lectura i en la interpretació de frag-